

[Landbrugsministeren.]

af forhandlingerne bliver, at lovforslagene kan gennemføres med tilslutning fra alle sider. Det er jeg meget taknemlig for.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

Ændringsforslaget, § 1, således ændret, og §§ 2-4

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om tillæg til lov om opførelse af arbejderboliger på landet.

Lovforslagets §§ 1-13 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om udlån til foranstaltninger vedrørende staldhygiejne.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2121, fremsættelsen i tidenden sp. 2938).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Carl Petersen: Det lovforslag, vi nu har til behandling, går jo ud på en fortsættelse af en lovgivning, der har været gældende i en lang årrække, og hvorom man vist har lov at sige, at der har været stor interesse for den inden for dansk landbrug. Når den højtærede landbrugsminister nu har stillet forslag om en fortsættelse af denne lovgivning, må det vel betyde, at ministeren er af den opfattelse, at der stadig er brug

for støtte til fremme af de foranstaltninger, som det er lovens hensigt at søge fremmet. Jeg er enig med ministeren i, at der stadig er brug for en sådan lov om, at der kan ydes lån fra staten til disse formål, dels fordi det er så øjensynligt, når man rejser gennem det danske land, at der er mange gamle stalde, der i høj grad trænger til forbedringer, og dels fordi det også er mit indtryk, at der endnu er et stykke vej, før man er nået så langt, at man kan sige, at nu har vort smør nået sin absolut højeste kvalitet; for alle er vel enige om, at staldhygiejnen spiller en væsentlig rolle for kvaliteten af smørret og mælkeprodukter i det hele taget.

Alene af disse to grunde skulle man mene, at der havde været stærk efterspørgsel efter de midler, staten her har stillet til rådighed ved denne lovgivning, men til trods herfor viser det sig, at kun halvdelen af de midler, der er stillet til rådighed i finansåret 1957-58, er brugt. Det fremgår af de lovforslagets ledsagende bemærkninger, at det er sådan. Når det forholder sig sådan, stiller man uvilkårligt det spørgsmål til sig selv: hvorfor? Det er ikke uden interesse at få dette besvaret, for der må jo være en grund.

Nu er det ikke min mening, at jeg vil afæske den højtærede minister noget svar eller nogen redegørelse for dette forhold, da jeg regner med, at et sådant svar må hvile på ministerens egne, lad mig sige landmandsbetragtninger, og det kan derfor ikke klare spørgsmålet bedre end de betragtninger, ordførerne hver for sig kan anstille om dette spørgsmål. Jeg har selv gjort mig mine tanker om forholdet, og de går i den retning, at det er de gennem en ret lang tid lave smørpriser, der har været den væsentligste årsag hertil, selv om jeg jo må erkende, at netop dette forhold vel i grunden burde have animeret til en stærkere udnyttelse af loven ud fra betragtningen om, at en bedre kvalitet giver chancer for bedre placering på afsætningsmarkedet.

Jeg kunne vel tilføje, selv om det ikke har direkte med dette forslag at gøre — men i høj grad indirekte har forbindelse med det — at den lave smørpris, der har været, vel også burde have animeret til en billig-gørelse af vor mejeridrift. At det kan gøres

[Carl Petersen.]

ved at få færre behandlingsmejerier, kan der vel næppe være nogen tvivl om, og det er der da næppe heller nogen uenighed om. Men mon ikke de fleste nu kan indse, hvor forkert det var, at der ikke, da der for nogle år tilbage var stillet Marshallmidler til rådighed for rationalisering af mejeriernes drift, blev nedlagt en række alt for små mejerier, så at den kapacitet, der var til stede på de nyere og mere moderne mejerier eller måske i nyindrettede store mejerier, fuldt ud kunne udnyttes, således at man kunne undgå det spild, der nu er ved denne behandling. Men det kan som bekendt ikke nytte at græde over spildt mælk.

Dette var et lille skridt til siden, og jeg går nu tilbage til spørgsmålet om, hvorfor loven ikke er udnyttet. Jeg tror, som jeg allerede har sagt, at landmændenes bedømmelse har været: lad os se tiden an, for hvis prisen på mejeriprodukter ikke retter sig inden for en overskuelig tid, skal der måske en meget større omlægning til end en forbedring af de nuværende stalde. Der er vel ikke noget at sige til, at en landmand gør sig disse overvejelser.

Der er vel også nok endnu en betragtning, der kommer med ind i vurderingen. Det er de store omkostninger, der er forbundet med disse forbedringer og udvidelser. Jeg kan ikke rigtig forstå, at det indtil nu ikke har været muligt at finde frem til noget utraditionelt byggeri i forbindelse med udvidelse og forbedring af stalde. Det er dog stadig et problem at skaffe beskæftigelse til ufaglærte arbejdere. Skulle det da være en uløselig opgave i vor tekniske tidsalder at finde frem til metoder, hvorefter den ufaglærte kunne fremstille og opstille sådanne tilbygninger, så de kunne blive relativt billige? Jeg rejser dette spørgsmål til overvejelse, ikke for den højtærede minister som sådan, men til dem, der arbejder med disse problemer.

Ministeren har ved lovforslaget her udvidet rammen for de opgaver, der kan løses, fordi der er skønnet at være plads for nye opgaver inden for det beløb, der er afsat ifølge forslaget. Disse nye opgaver skulle være indretning af kartoffelopbevaringsrum og, hvis pengene altså strækker til, forbedring af avlsbygninger i almindelighed.

Jeg betragter den nu foreslåede udform-

ning af loven som en absolut forbedring, således som forholdene har udviklet sig, og jeg tager ministeren for denne udformning. Der er såmænd brug nok for de 12 mill. kr., når talen er om forbedring af landbrugsbygninger i al almindelighed, og jeg håber, at det, når bestemmelserne i dette lovforslag skal praktiseres, må vise sig, at de 12 mill. kr. bliver anvendt til fornuftige formål.

Foged: De foreslåede ændringer, det vil i dette tilfælde sige udvidelser, går ud på, at loven også kommer til at omfatte byggeri vedrørende støbte eller murede siloer, ajlebeholdere eller, hvad der vel gav den egentlige anledning til fremsættelsen af dette lovforslag, kartoffelhuse med mekanisk ventilation. Dette kan vi tiltræde. Det må være en naturlig opgave med denne lov at tilgodese alle produktive områder. Jeg kan i denne forbindelse måske endda tilføje, at jeg ville have fundet det rimeligt, om man også havde taget maskinhuse med ind i billedet. Selv om et sådant hus vel ikke kan kaldes direkte produktivt, er landbrugets maskinpark efterhånden blevet så stor og værdifuld, at der virkelig bør gøres noget for at opnå den bedst mulige opbevaring; der står millionværdier på spil.

Vi kan også tiltræde, at renten for det pågældende lån ved lånets oprettelse følger markedsrenten og derefter er den samme, så længe lånet eksisterer. Det ville vel nok være det rimeligste, om renten fulgte markedsrenten op og ned alt efter de herskende forhold, men da det formodentlig vil medføre yderligere administration, må en sådan fremgangsmåde vel opgives. Andre pengeudlånsvirksomheder kan ganske vist gennemføre noget sådant og gøre det som et normalt led i deres virksomhed. Men jeg peger altså på forholdet, for at det eventuelt kan indgå i de overvejelser vedrørende lovforslagets endelige udformning, som jeg går ud fra skal finde sted i et udvalg.

I § 3, stk. 1, udgår ordene „jordens og bygningernes skyldværdi efter sidste ejendoms Skyldvurdering“, og i stedet indsættes ordet „ejendoms værdien“. En sådan ændring må vel have sin begrundelse; men den enkelte låntager vil formodentlig bedre forstå det nugældende ordvalg end det foreslåede. Hvad forstår man ved ejen-

[Foged.]

domsværdien, vil det almindelige spørgsmål utvivlsomt blive, medens man med hensyn til „skyldværdi efter sidste ejendomsskyldvurdering“ udmærket ved, hvor man skal hente oplysning om dette beløb.

Det er imidlertid lovforslagets § 4, der har vor største interesse. I denne paragraf fastsættes reglerne for lovens administration, efter at lånet er oprettet. Det drejer sig altså om de vilkår, hvorunder en låntager må indordne sig de næste 14-15 år. Venstre har gang på gang peget på, hvor nødvendigt det er at få landbrugets bygninger i rimelig stand, og at der endnu er såre lang vej, førend en blot rimelig standard er nået. De gældende love om udlån af Marshallmidler har været en værdifuld hjælp til fremme af oprettelse af lån; der er vel givet lån i noget over 20 000 ejendomme, altså en halv snes procent af landbrugets samlede ejendomme, og landbrugsministeriet har på særdeles god måde fremmet dette arbejde. Men når lånet så endelig er oprettet og senere blevet administreret i finansministeriet, har der været så mange vanskeligheder, at den egentlige årsag til den ringe udnyttelse af loven i de seneste år formodentlig meget snarere er at finde i finansministeriets administration end i de faldende smørpriser.

Landbrugsministeriet kan jo anvende indtil 12 mill. kr. årlig til lovens formål; men som det fremgår af bemærkningerne, er kun ca. halvdelen af dette beløb udnyttet. Det forslag, der, sidst vi drøftede denne sag, forelå fra venstres side om at ansætte beløbet til 6 mill. kr., ville jo så have været tilstrækkeligt, men det blev nedstemt her i folketinget.

I bemærkningerne til lovforslaget foreligger der ikke oplysninger om det øjeblikkelige lånebehov eller oplysninger om, hvor hårdt et pres der er i øjeblikket, men jeg har noget nær det indtryk, at der er meget ringe efterspørgsel efter midlerne. Vi kan formodentlig i udvalget få oplysninger om den øjeblikkelige situation, eller måske kan den højtærede landbrugsminister allerede her i dag oplyse os om, hvilke beløb der er udlånt i den forløbne del af indeværende finansår. Det private lånemarked har været i stand til i ret stor udstrækning at efterkomme alle rimelige lånebegæringer.

Jeg så netop så sent som i aftes, at man på en bankgeneralforsamling brugte den vending, at alle rimelige lånebegæringer var efterkommet. Der er altså endnu ret gode låneforhold på det almindelige frie lånemarked.

Som allerede sagt: loven har haft stedse mindre og mindre værdi, og lovens oprindelige sigte, at være en øjeblikkelig hjælp til forøget produktivitet i landbruget, er ved en forfejlet administration i finansministeriet blevet ført derhen, at den virker hindrende for en videre normal udvikling i de landbrug, som har fået et sådant lån. Ved enhver økonomisk handling, som vedkommende efter lånets oprettelse skal foretage, er finansministeriets krav om ekstra udbetalinger eller eventuelt hel opsigelse gennemført så konsekvent, at der fra at være velvilje over for et udmærket statsligt initiativ, da loven blev gennemført, nu tværtimod rejses en stedse hårdere og hårdere kritik af forholdene. Jeg er vidende om, at denne kritik med ret stor styrke blev rejst på Landboforeningernes delegeretmøde i efteråret. Jeg kan give et eksempel. Hvis blot en landmand sælger et lille jordstykke, det være af forholdsvis ringe betydning for ejendommens værdi eller drift i øvrigt, skal der ske ekstra indbetalinger, eller hvis der foretages omprioriteringer inden for de næste 14-15 år, skal der føres ugelange forhandlinger med finansministeriet, og så kan bevilling hertil endda kun opnås under forudsætning af, at den pågældende kan foretage nye udvidelser enten af bygninger eller maskiner, og det kunne jo være, der var andre områder, som det var lige så nødvendigt for den enkelte at få gjort noget ved, og hvor optagelse af lån ikke ville bringe staten i nogen som helst faresituation. Det føles f. eks. også urimeligt, at en landmand, når amt eller kommune eksproprierer et stykke jord fra ham til en ny vej og udbetaler ham erstatning derfor, får opsagt eller delvis opsagt sit Marshallån. Det vil altså sige, at det, han modtager i erstatning fra det offentlige, skal anvendes til afvikling af de offentlige lån, der er ydet ham.

Selv om landboorganisationerne har ønsket ændringer i den gældende lov — og de ændringer, de har ønsket, kan vi altså anbefale — er jeg sikker på, at disse organisationer er lige så interesserede i de af mig

[Foged.]

skitserede ændringer vedrørende finansministeriets administration. Vi finder altså, at kravet om oprykkende panteret har virket så hæmmende for de pågældende låntageres videre virke, at loven dermed har fået mindre betydning, og vi håber derfor, at lovforslaget på dette område kan omarbejdes.

H. C. Toft: Det forslag til lov om ændring af lov om udlån til foranstaltninger vedrørende staldhygiejne, som vi her behandler, tog mit parti afstand fra, da det sidst var til behandling her, idet vi på dette som på andre områder ønsker at få afviklet statens udlånsvirksomhed.

Når vi nu inden lovens udløbstid på ny får den til behandling her i tinget, er grunden den, at der ikke har vist sig at være en sådan trang til disse lån, at de til rådighed stående midler er blevet brugt; halvdelen af dem har ikke fundet anvendelse. Landbrugsministeren har derfor ment at måtte efterkomme ønsker om, at der også skulle udlånes midler til andre formål, end det var muligt efter den gældende lov, nemlig til tilbygninger til stalde, ombygning eller nyopførelse af ajlebeholdere og ensilagebeholdere samt indretning af kartoffelopbevaringsrum med mekanisk ventilation. Denne udvidelse af lånemulighederne kan vi ikke medvirke til; vi vender os også på dette område imod statens udlånsvirksomhed.

Der er næppe tvivl om, at de foranstaltninger, hvortil der gennem loven hidtil har kunnet gives lån, trænger til at blive foretaget på et uhyre stort antal ejendomme, hvis der skal være grundlag for den bedst mulige og den billigst mulige produktion. Til trods herfor har der ikke været bud efter disse midler i det omfang, hvori de var stillet til rådighed. Det er da naturligt, at man, som også det ærede medlem hr. Carl Petersen gjorde, rejser det spørgsmål, hvorfor dette ikke har været tilfældet. De ændrede muligheder, der nu foreligger for opnåelse af lån ad de sædvanlige kanaler — idet banker og sparekasser nu har langt flere midler at låne ud af — og de højere kurser på kreditforenings- og hypotekforeningsobligationer har gjort det muligt at låne midlerne i disse institutioner, og vi kan da

også af den betydeligt større udlånsmasse, der navnlig i det sidste år er udgået fra vore hypotekforeninger og kreditforeninger, se, at landbruget har benyttet de gunstigere lånebetingelser. Man har altså kunnet få dækket det behov, der var, uden at gå til staten for at få den slags lån, som vi behandler her i dag.

Dermed være ikke sagt, at de tiltrængte forbedringer af staldene er sket. Nej, der er langt tilbage, før man kan sige, at de er i orden, ja, før man blot kan sige, at de er i nogenlunde stand. Men den, der trænger til disse forbedringer — og det er altså uhyre mange — har ikke blot den opgave at skaffe de fornødne midler dertil; han må først og fremmest vurdere, om det kan gå an for ham at foretage en ofte meget stor investering og tillige en langsigtet investering. De usikre konjunkturer, det stadig stigende omkostningsniveau og de usikre markedsforhold i tiden fremover har holdt mange tilbage; de har ikke villet løbe den risiko, om jeg må sige det sådan, at foretage en så stor investering under disse usikre vilkår. Vi kan med andre ord konstatere, at der ikke har været behov for denne udlånsvirksomhed fra statens side. Men regeringen må jo have den opfattelse, at pengene skal bruges; når pengene ikke kan lånes ud til de angivne formål, må der altså findes nye formål, og regeringen håber vel, at det så må lykkes at få pengene lånt ud.

Man må i øvrigt på ny forundres over retsforbundets stilling. Vi har set, at retsforbundet gang på gang, siden det er blevet regeringsparti, har stemt for lovforslag, som dets medlemmer inden valget i 1957 har taget afstand fra og har stemt imod. Sådan er det også med denne lov; for 2 år siden talte den højtærede fiskeriminister imod den. Men dette er vi jo ved at være vant til at opleve. Så sent som i mandags har den højtærede indenrigsminister i mandagsdebatten i Dagens Nyheder — 6 dage efter, at dette lovforslag blev fremsat af regeringen — givet udtryk for den samme opfattelse, som retsforbundet gav udtryk for før valget, idet den højtærede indenrigsminister her bl. a. skrev — jeg beder om tilladelse til et citat: —

„Der er mange forhold at rette ved de personlige skatter, og retfærdige kan de aldrig komme til at virke. Retsforbundet

[H. C. Toff.]

vil også fremtidig virke for deres nedsettelse gennem en videreførelse af grundskyldslovgivningen og en begrænsning af de offentlige udgifter.“

Jeg vil gerne sige til den højtærede indenrigsminister, at dette lovforslag har landbrugsministeren jo fremsat på den samlede regerings vegne, altså også på retsforbundets vegne, og det har ikke det mindste med begrænsning af de offentlige udgifter at gøre; tværtimod betyder det en udvidelse af de opgaver, der løses ved hjælp af offentlige midler.

Man har fra regeringens side over for oppositionens skatteforslag sagt, at man ikke kunne gå med til den skattenedsættelse, vi ønskede; man frygtede konsekvenserne heraf, og jeg vil derfor gerne fremhæve, at følger man os i dette forslag og standser denne udlånsvirksomhed, kan man i alt fald uden frygt nedsætte skatteudskrivningen med det tilsvarende beløb, uden at denne nedsættelse på nogen måde får inflatorisk virkning.

Det radikale venstre har ved sin nuværende politiske ordfører for et par år siden givet udtryk for, at man ønskede at få undersøgt hele statens udlånsvirksomhed, og at man skulle tage dette spørgsmål op til overvejelse. Da der nu er forløbet et par år, må jeg formode, at man har tilendebragt disse overvejelser og er kommet til det resultat, at man ikke vil begrænse statens udlånsvirksomhed, men i stedet for vil udvide den til at omfatte nye opgaver, hvad det lovforslag, vi her behandler, jo også er udtryk for.

Som det fremgår af mine udtalelser, vil vi ikke medvirke til denne lovgivning. Vi vil ikke medvirke til en udlånsvirksomhed, som beløber sig til ca. 12 mill. kr. om året, og vi er af den opfattelse, at også de nye opgaver, som man nu vil medtage i loven, kan finansieres ad de sædvanlige kanaler, gennem kreditforeninger, gennem banker og sparekasser, under de økonomiske vilkår, der eksisterer i dag, under de

bedre og meget gunstigere lånevilkår, der nu foreligger.

Kirkegaard: Det beløb, som tænkes anvendt efter dette lovforslag, ca. 12 mill. kr. årlig, er jo ikke noget stort beløb, når man tænker på landbrugets store behov for bedre og mere tidssvarende avlsbygninger. Det, lovforslaget tilsigter, er næppe heller så meget nybyggeri, som det er en forbedring af de bestående bygninger, hovedsagelig ved lån til isolering, ventilationsanlæg o. s. v. Og dette er en meget nyttig opgave. En ældre, usund stald er i mange tilfælde næsten ikke til at kende igen, når disse forbedringer, som tit og mange gange kan gennemføres for forholdsvis små beløb, er gennemført. Det er forbedringer, der giver mulighed for en både bedre og billigere produktion, i øvrigt naturligvis også for en større, for de landmænd, som foretrækker det.

Om lovens formål vil jeg gerne udtrykke mig sådan, at jeg tror, det er hensigten at animere til lidt foretagsomhed på et område, hvor vi har været noget tilbageholdende.

Jeg mener, lovforslaget er et godt tilbud, og i og for sig undrer det mig, at loven er benyttet i så ringe omfang, som tilfældet er det sidste års tid. Tidligere har det været sådan, at man kunne henvende sig til grundforbedringsudvalget i det amt, hvor man boede, og bede om et skema, og så fik man at vide, at der var mange på ventelisten, og grundforbedringsudvalget havde overhovedet ikke skemaer nok at udlevere. Jeg mener som sagt, at loven er et godt tilbud, men det er selvfølgelig ikke en form for lån, der skal påtvinges nogen landmand.

Imod lovforslaget kan der måske rettes den indvending, at ordningen ikke er så nødvendig i øjeblikket som tidligere, fordi det lånemarked — og det er rigtigt — som landbruget sædvanligt henvender sig til, ikke mere er hverken så dyrt eller så knapt som tidligere. Det er rigtigt, at både kreditforeninger og banker og sparekasser i dag

[Kirkegaard.]

står parat til at imødekomme alle rimelige og fornuftige anmodninger om lån, også til forbedring og til fornyelse af landbrugets avlsbygninger. Men når man kender landbrugets forhold indefra, som jeg mener at gøre, er billedet nu ikke så lyst, i hvert tilfælde ikke for alle landmænd.

Nu er det en kendt sag, at forholdsvis velhavende mennesker uden besvær og uden større vanskelighed kan låne penge i en bank og i en sparekasse, men vi ved også alle sammen, at det ikke er så let for den mindre velhavende, og det kan formentlig ikke være anderledes. Men blandt disse mindre velhavende landmænd, som først og fremmest bør have mulighed for lån efter denne lov, tænker jeg i særlig grad på de mange unge mennesker, som hvert år må afløse den ældre generation inden for landbruget. Selv om de unge mennesker har været meget dygtige og meget sparsomme, må de i almindelighed bruge hele deres opsavede kapital og også den kaution, som de kan opnå gennem familie og nære pårørende, for at overtage en ejendom. Men det er ikke let, eller jeg kan rettere sige, det er meget svært at få driften af en landejendom til at svare regning, hvis alle kreditmuligheder er opbrugt ved overtagelsen.

Når en landejendom skal sælges, er der altid en køber, der vil give, skal vi sige 20-25 pct. mere, end ejendommen kan forrente i den stand, hvori den er. En køber må betale ikke bare, hvad en ejendom er værd, men hvad den kan blive værd i en dygtig mands hånd, og det vil sige, at der skal forbedringer til; men til de forbedringer, som helst skal gennemføres forholdsvis hurtigt, mangler der jo i mange, mange tilfælde, således som jeg har prøvet på at antyde, kapital.

Sådan omtrent er forholdet ved generationsskiftet inden for landbruget, og derfor mener jeg, der er grund til at takke for det lovforslag, vi her har til behandling. Jeg tror, jeg kan tale på mange landmænds vegne, og af de mange henvendelser, jeg har fået fra landhåndværkere, ved jeg, at også de, i hvert fald en stor del af dem, er interesseret i, at loven gennemføres og kommer til at virke omtrent som hidtil.

Ifølge lovforslaget skal man kunne opnå

mindre lån til nødvendige forbedringer uden kaution, når andre kreditmuligheder er opbrugt og lånet i øvrigt kan placeres inden for 110 pct. af panteværdien. Af erfaring ved vi, at statens risiko er ringe; der har jo hidtil ikke været tab, som er værd at nævne. Jeg har den opfattelse, at lovforslagets formål er en investering, som vil give gode renter, og som derfor bør gennemføres.

Af enkeltheder vil jeg nævne — det er også nævnt af foregående ordførere — at det nu og da har været vanskeligt at få lån til at rykke tilbage for en fornuftig omprioritering af en ejendom. Jeg beder om, at det i fremtiden må blive noget lettere, når pantesikkerheden i øvrigt opretholdes. Jeg mener, det bør formuleres sådan i loven, at lån skal rykke tilbage for en fornuftig omprioritering, når ikke særlige forhold taler derimod. Sådan omtrent vil jeg gerne have det formuleret, men det kommer vi formentlig til at snakke med den højtærede finansminister om under det udvalgsarbejde, som jeg regner med forestår.

Dermed vil jeg anbefale lovforslaget til velvillig behandling.

Kristian Kristensen: Jeg kan egentlig godt give tilslutning til det ærede medlem hr. Kirkegaards motivering for at tilslutte sig lovforslaget.

Lovforslaget tilsigter en udvidelse af loven af 16. april 1957. Det er dog ikke en udvidelse af rådighedsbeløbet, det er en udvidelse af anvendelsesområdet. Når det er sådan, som det vitterlig er, at rådighedsbeløbet ikke er brugt, så kan det have forskellige grunde; det kan jo også have den grund, at anvendelsesområdet har været for snævert. Hidtil har lånet skullet anvendes til såkaldte staldhygiejniske foranstaltninger, nu er det meningen, at det skal kunne anvendes til forbedringer af landbrugsbygninger og nyanlægsåsom kartoffelopbevaringshuse. Det finder jeg er fornuftigt, og jeg kan sådan set godkende denne udvidelse af lovens anvendelsesområde.

Jeg vil tilføje, at da det er lån, som forrentes fuldt ud, koster ordningen sådan set ikke skatteyderne noget; det er jo lån, der forrentes med normal rente.

Jeg kunne så til slut have lyst til, efter

[Kristian Kristensen.]

at jeg har tilsagt mit partis støtte til gennemførelsen af lovforslaget, at sige til det ærede medlem hr. H. C. Toft, der nu sagde, at han havde en begrundet formodning om, at retsforbundet tog en anden stilling i dag end i foråret 1957, at jeg kunne have grund til at undre mig over den stilling, det ærede medlems parti har taget, idet partiet indtil for et år eller halvandet siden har stemt for alle udgiftslove og nu pludselig ændrer stilling på dette område.

Fuglsang: Jeg kan på mit partis vegne hilse lovforslaget med tilfredshed. Det er jo almindelig kendt, hvilken betydning gode, sunde og velindrettede bygninger har for opnåelsen af en stadig større, bedre og billigere produktion, som er nødvendig ikke mindst for landbruget for at kunne klare tidens vanskeligheder. Netop med hensyn til bygninger hersker der stadig ganske store mangler inden for dansk landbrug, og dette gælder ikke mindst mindre brug, hvor der ofte i forvejen er stor gæld, og det gælder for de unge, som begynder på helt bar bund. Det er let nok at henvise til, at man enten må klare sig selv eller må henvende sig på det private lånemarked. Men når vi ser på dansk landbrugs historie gennem tiderne, må vi så ikke erkende, at den ikke netop har været præget af, at de uomtvistelige fremskridt, der har fundet sted, i temmelig høj grad, just fordi man var henvist til det private lånemarked, er pantsat på forhånd, sådan at den praktiske landmand, der gennem sit arbejde og sin dygtighed opnåede et større udbytte, faktisk på forhånd har måttet aflevere en større eller mindre del af dette udbytte til det private lånemarked i form af renter?

Denne lovgivning har som sagt haft ganske stor værdi, men der har samtidig været et stærkt ønske fremme om at udvide området, sådan at loven ikke blot omfattede staldbygninger, men også kartoffelopbevaringsrum og andre avlsbygninger. Det er altså det, dette lovforslag tilsigter at imødekomme, og det kan vi som før nævnt tilslutte os.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg vil gerne takke de ordførere, der har givet tilslutning til lovforslaget. Der er fra for-

skellige sider rejst det spørgsmål: hvorfor er alle pengene til lånene ikke brugt, hvorfor brugte man i fjor kun 6 mill. kr. og i indeværende år vist endnu mindre? Det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Carl Petersen sagde, at min bedømmelse kun kan blive en bedømmelse som landmand. Jeg er enig i, at de lave smørpriser har været medvirkende til, at lånene ikke er blevet brugt. Når man havde det bestemt afgrænsede område, at det skulle være til staldhygiejne, de skulle bruges, var det ganske naturligt, at landbruget med de udsigter, der har været for det i de sidste år og ikke mindst i de sidste 3 fjerdingår, holdt igen med investering. Det kan jeg som landmand udmærket forstå og vil ikke være med til at bebrejde landbruget, at det har gjort noget sådant. Når tiderne ser ud til at blive dårlige, og ingen ved, hvordan de senere bliver for landbruget, er det ganske naturligt, at man holder igen på de områder, hvor der er mulighed for det. Det er altså det, der er sket, og det har sikkert været medvirkende til, at man ikke har udnyttet de lånemuligheder, der er i denne lov.

Jeg hørte med interesse, at det ærede medlem hr. Foged på én gang gav tilslutning til lovforslaget og kritiserede det. Jeg ved ikke, om hans udtalelser her var beregnet til indre eller ydre brug. Jeg havde egentlig ventet, at det ærede medlem hr. Foged havde givet en noget varmere tilslutning til det, der er foreslået. Det er min bestemte opfattelse, at hans kritik af loven skyder over målet, men i det udvalg, der skal nedsættes, bliver der jo lejlighed til at få klarlagt, hvordan denne administration virkelig foregår, så at vi ud fra rent saglige oplysninger kan drøfte, om det er nødvendigt yderligere at ændre den.

Efter de oplysninger, jeg sidder inde med, bevilges de ansøgninger, der kommer ind om oprykning eller tilladelse til, at lånet kan blive stående, for op imod de ni tiendedeles vedkommende, og hvis disse oplysninger er rigtige, hvad jeg ikke har grund til at tvivle om, og hvad vi i hvert fald kan få klarlagt i udvalget, tror jeg, det ærede medlem vil være enig med mig i, at hans kritik af lovens administration, som den foregår i dag, skyder noget over målet. Jeg håber, at vi i udvalget kan tale os til rette om dette specielle spørgsmål og lovens ad-

[Landbrugsministeren.]

ministration; det vil jeg gerne medvirke til. Det skulle være overflødig at gøre opmærksom på, at den foreslåede udformning af loven på det område i hvert fald er en forbedring i forhold til de tidligere love.

Til det ærede medlem hr. H. C. Toft vil jeg gerne sige, at den stilling, han indtog, undrer mig ikke. Jeg havde ikke ventet tilslutning, og når man ingen forventninger har, bliver man ikke så let skuffet. Derfor er jeg altså ikke skuffet over ikke at få tilslutning fra det ærede medlem. Der var imidlertid forskellige af de betragtninger, han gjorde gældende, og de påstande, han fremsatte, der ikke kan stå for en nærmere prøvelse. Han fremsatte venlige bemærkninger til retsforbundet, dem er der jo svaret på. Han sagde om mit parti, det radikale venstre, at vi altså ikke ville begrænse statens udlån. Nu vil jeg nødig sige, at det ærede medlem taler imod bedre vidende. Jeg vil bare regne med, at der midlertidigt har været et tomrum i hans hukommelse, for ellers ville han vide, at vi netop for nylig har vedtaget en væsentlig begrænsning af statens udlån, nemlig ved den nye byggestøttelov, som vi ganske vist måtte vedtage uden medvirken af det ærede medlem og hans parti. Denne indskrænkning i udlånene kan i hvert fald han og hans parti ikke tage æren for, og den er et klart dementi af den påstand, han fremsatte for et øjeblik siden, og som jeg derfor går ud fra han vil berigtige, når han tager ordet igen. Det vil være rimeligt.

Må jeg i øvrigt sige, at det foreliggende lovforslag ikke er et nyt forslag i den forstand, at der er tale om en nydannelse med hensyn til udlån. Ligesom efter den gældende lov kan der udlånes 12 mill. kr.; det, der forslås her, er, at der inddrages flere opgaver under det, der kan bevilges lån til. Derved imødekommer vi et ønske fra de jyske kartoffelavlere, ja, fra kartoffelavlere i hele landet, og et ønske fra det samlede danske landbrugerhverv, men det medfører selvfølgelig ingen forpligtelse for det ærede medlem hr. H. C. Toft til at imødekomme dette ønske.

Det glæder mig, at det ærede medlem konstaterede, at vi havde gunstige låneforhold for øjeblikket. Det kunne godt friste til en nærmere udredning af, hvad der er

årsagen til disse gunstige låneforhold, hvad der er årsagen til, at renten er faldet 1½ pct., hvilket ikke mindst for landbruget er noget meget væsentligt og værdifuldt. Jeg kunne selvfølgelig sige, at det er regeringens gode gerningers skyld, men det skal jeg undlade, mindre fordi det ærede medlem ikke vil tro det — selvfølgelig er det regeringens gode gerninger, der har medvirket — men fordi der også er andre årsager, der spiller ind her, hvad jeg altid gerne nøgternt vil være med til at slå fast. Man kan diskutere, hvad der er årsag til de gunstige låneforhold, vi har, og det rentefald, der er sket, men én ting er i hvert fald uden for enhver diskussion: at det ærede medlem hr. H. C. Toft og hans parti, og det gælder i øvrigt også det ærede medlem hr. Foged og hans parti, ikke i mindste måde har medvirket til denne gunstige udvikling. Det glæder mig at kunne fastslå, at den altså har fundet sted uden de to partiers medvirken.

Endelig skal jeg gøre nogle bemærkninger om lovforslaget som helhed. Udlånet af Marshallmidlerne, som det begyndte med, og nu udlånene på anden måde af tilsvarende midler, som går ind i renter og afdrag af Marshalllånene, har været en særdeles god foranstaltning. I kraft af disse udlån er mange landbrug blevet forbedret. Det er sket uden tab for staten, og det sker i dag uden rentetilskud fra staten. Der er stadig behov for forbedring af bygninger, og jeg så gerne, at denne opgave blev løst, helst af de private pengeinstitutter. Der har været en vis træghed i disse institutters vilje til at forhøje lånegrænsen, og det er jo det, der giver problemet. Det er ikke, som det er fremhævet her, at man ikke kan låne, hvis man er velstillet nok eller ikke har så mange prioriteter. Det, der er spørgsmålet, er, om man på det formueniveau, man opererer med her, kan låne penge i de bestående pengeinstitutter, og i mange tilfælde betvivler jeg at man kan det. Det er derfor, staten indtil videre er trådt til med lån op til 110-120 pct. af ejendomsværdien. Det er på det niveau, en række landbrugere har behov for bygningsforbedringer; de kan ikke ad anden vej skaffe pengene, og det er dér, staten sætter ind. Jeg vil udtrykke det ønske, at de private pengeinstitutter vil gøre denne lov overflødig ved at give lånemuligheder op til samme grænse.

Foged: Når den højtærede landbrugsminister nu gør opmærksom på, at man i de ni tiendedele af tilfældene foretager tilbagerykning af lån, når der bliver bedt om det, er det naturligvis en glædelig oplysning. Men så forbavser det mig noget mere, når den højtærede ministers partifælle, det ærede medlem hr. Kirkegaard, samtidig fremhæver, at loven dog alligevel bør ændres på dette område, og at der bør stå, at lånene skal rykke tilbage. Jeg erindrer, at det ærede medlem hr. Kirkegaard ved tidligere forhandlinger i folketinget om det samme spørgsmål har brugt den samme vending, men dengang blev den ikke fulgt op af nogen trofasthed under udvalgsarbejdet. Jeg håber, at den vil blive det denne gang, og jeg går ud fra, at vi nu nemt kan få det igennem.

Flere af de ærede ordførere har sagt noget om de nyetablerede, og at det var dem, man så gerne ville hjælpe. I den anledning kommer jeg til at gøre opmærksom på, at de nyetablerede er dem, der er mest i klemme, og næsten er dem, der bliver dårligst behandlet ved denne lov. Hvis en ung landmand ønsker at købe en ejendom, hvori der indestår et Marshallån eller staldhygiejnelån, så er der ganske vist muligheder for, at vedkommende kan få lov til at lade det stå; men hvis han har præsteret en blot nogenlunde udbetaling, skal han indbetale om ikke hele det Marshallån, der står, så i hvert fald en part af det. Man følger her en administration over for de nyetablerede, som gør det yderligere vanskeligt for dem at etablere sig. Dertil kommer endelig, at hvis den nyetablerede har fået etableret sig på en ejendom, hvori der ikke er Marshallån, og vil have lån, er hans prioriteringsforhold gerne af en sådan art, at han er blandt de få, der kommer op over 110 pct. af ejendomsværdien, og så kan han heller ikke låne; derfor er dette med hjælp til de nyetablerede mere en talemåde end en realitet, og det har vi for øvrigt også mærket andre steder. Jeg kan i denne forbindelse minde om bestemmelserne vedrørende skattnedslag, hvor man skubbede de nyetablerede ud af billedet og sagde: de nyetablerede skal ikke mere have disse muligheder for at få nedslag i skat. Dertil medvirkede regeringen og det radikale venstre for blot et halvt år siden.

H. C. Toft: Den højtærede landbrugsminister forventede, at jeg skulle komme på talerstolen igen og svare ham på hans bemærkning om min udtalelse om statens udlånsvirksomhed. Jeg sagde, at det radikale venstre for et par år siden havde taget dette spørgsmål op til alvorlig overvejelse, og jeg kan da kun efter den højtærede landbrugsministers tale i forbindelse med det lovforslag, vi her behandler, konstatere, at når man ikke kan komme af med midlerne til de formål, man engang har fastsat i loven, så har regeringen ligefrem en sygelig trang til at finde et andet område at låne penge ud til. Med andre ord, pengene skal bruges, når man har dem. Det er vel derfor heller ikke så mærkeligt, at vi fra konservativ side har den opfattelse, at man skal betro denne regering de færrest mulige midler. Det er vor opfattelse, at man skal søge at begrænse de midler, der skal hives ud af skatteborgernes lommer, og det gør man bl. a. ved at nedsætte statens udlånsvirksomhed.

Det ærede medlem hr. Kristian Kristensen spurgte, hvorfor de konservative havde stemt for alle tidligere udgiftslove. Vor politik i de sidste år har netop været den, at vi ville søge at begrænse statens udlånsvirksomhed, søge at begrænse statens udgifter for derved at tilgodese skatteyderne, idet vi mener, at det er det fornuftigste. Når det ærede medlem hr. Kristian Kristensen fremhæver, at der ikke er tale om en udvidelse af beløbet, er det rigtigt nok, men det ærede medlem har det ligesom den højtærede landbrugsminister: når beløbet ikke kan blive brugt til de opgaver, der omfattes af den tidligere lov, så må man søge at finde nye områder for udlån, for pengene skal for alt i verden bruges. Retsforbundet ønsker med andre ord i modsætning til tidligere og i modsætning til, hvad den højtærede indenrigsminister skrev i sin kronik i Dagens Nyheder sidste mandag, at man skal finde nye områder for udlån.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg vil gerne gøre klart, at min stilling til udlån er den, at jeg anser det for bedst, rimeligst og rigtigst, at den udlånsvirksomhed, der skal ske på disse områder, fortrinsvis sker gennem de private pengeinstitutter. Det udelukker imidlertid ikke, at der kan være

[Landbrugsministeren.]

områder, hvor det både er praktisk og rigtigt at overlade virksomheden til staten, nemlig de områder, på hvilke de private pengeinstitutter ikke i tilstrækkelig grad tilgodeser borgernes og samfundets interesser. Jeg mener, at i det forslag, vi drøfter her, er borgernes og samfundets interesser sammenfaldende. For mit vedkommende skyldes det slet ikke en sygelig trang til at foreslå mere statsudlån. Den umiddelbare årsag til lovforslagets fremkomst er en henvendelse fra det danske landbrug gennem dets forskellige organisationer om en udvidelse af det område, hvortil der kan gives lån. Da jeg fik forebragt dette ønske, gjorde jeg sagen til genstand for undersøgelse, og jeg må sige, at jeg kan fuldt ud tiltræde landbrugets ønsker med hensyn til alle de områder, hvortil de ønsker udlånsvirksomheden udvidet.

Det glæder mig at konstatere, at medens det konservative parti ikke vil betro den nuværende regering flere penge, fik jeg det indtryk af det ærede medlem hr. Fogeds ordførertale, at det ville venstre gerne, så i den sag behøver vi ikke engang at hjælpe os selv; dér kan vi også få det ærede medlems hjælp.

(Kort bemærkning).

Foged: Jeg vil gerne over for den højtærede landbrugsminister pointere, at jeg ikke med et eneste ord har givet tilslutning til lovforslaget. Jeg har givet tilsagn om en velvillig behandling i udvalget, men ikke om nogen som helst endelig stillingtagen.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg beklager, hvis jeg er kommet lidt for tidligt med min tak; jeg håber, der senere bliver lejlighed til at bringe den.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Carl Petersen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om bekæmpelse af smitsomme sygdomme hos bier og om foranstaltninger til bivaflens fremme.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2125, fremsættelsen i tidenden sp. 2939).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Chr. Thomsen: Der er i det høje ting sagt mange smukke ord om biernes betydning for landmanden, frugtavlere og gartneren, for produktionen af varer til meget store værdier. Jeg skal ikke komme nærmere ind på den side af sagen.

Jeg tror, det er rigtigt, at den nugældende lov har virket udmærket, men det er sikkert også rigtigt, at hvis man skal nå videre med bekæmpelsen af smitsomme sygdomme, skal der en ændret form til. Jeg kan tiltræde den ændrede ledelsesform, der bliver ved, at statens bisygdomsnævn får den egentlige ledelse, og at man udnævner en bisygdomsinspektør i hver politikreds. Jeg er, ligesom der også er givet udtryk for i lovforslagets bemærkninger, mistænksom over for, om det kan lykkes i første omfang at finde en virkelig sagkyndig bisygdomsinspektør i hver politikreds.

Jeg er enig i, at vi bør værne om vore bier. De har været ude for megen modgang i de senere år, bl. a. ved sprøjtemidler og ukrudtsbekæmpelse, hvorved desværre en lang række af de ukrudtsplanter, der har stor betydning for bierne, også bliver udryddet.

Statens udgifter bliver efter lovforslaget lidt større. Det kan ikke undgås, hvis effektiviteten af arbejdet skal være større.

Jeg skal ikke sige mere i dag. Jeg finder det naturligt, at både lovforslaget og udkastet til en bekendtgørelse gennemgås i et udvalg, men jeg vil gerne her sige, at begge dele ser tilsyneladende meget fornuftige og rigtige ud, og jeg kan på mit partis vegne tilsige en hurtig og velvillig behandling af lovforslaget.

Søren Jensen: Der er sikkert mange, der vil mene, at det lovforslag, vi her behandler, kun har ringe betydning. Det drejer sig om et af vore mindste erhverv og om nogle af vore allermindste husdyr. Men ikke desto-